

Handledning och framtidens forskare

Recenserad bok: Forskarhandledning i teori och praktik.

Författare: Eva Brodin, Jitka Lindén, Anders Sonesson och Åsa Lindberg-Sand.

Förlag: Studentlitteratur, Lund (288 sidor), 2016.

Denna bok vänder sig till handledare på forskarutbildningsnivå, oavsett tidigare erfarenhet som handledare eller ej. Det finns förvisso litteratur om forskarhandledning både på svenska och på andra språk, men det här är ett välkommet bidrag eftersom boken är uppdaterad och bred i sitt upplägg. Den vänder sig även till såväl nyfikna doktorander som vill veta mer om hinder och möjligheter inom forskarutbildningen som till exempelvis utbildningsansvariga, samverkanspartner och andra som vill veta mer om forskarhandledning i teori och praktik. Boken är författad av Eva Brodin, Jitka Lindén, Anders Sonesson och Åsa Lindberg-Sand. Samtliga är disputerade i olika ämnen och har lång erfarenhet av forskarhandledning i den högre utbildningen. Boken består av 11 kapitel: 1) "Svensk forskarutbildning och doktorsexamen", 2) "Forskarutbildningens reglering", 3) "Forskarutbildningen och handledningsuppdraget", 4) "Professionellt förhållningssätt", 5) "Problem i handledning", 6) "Doktorandens socialisation och akademiska identitetsutveckling", 7) "Utveckling av kritiskt, kreativt och självständigt tänkande", 8) "Doktorandens skrivande", 9) "Konstruktiv feedback", 10) "Begreppet kvalitet och dess varierande innebörder", 11) "Olika former av kvalitets-säkring".

Efter att ha själv arbetat som lärare vid forskarhandledarutbildning vid ett lärosäte har det i mötet med andra handledare slagit mig hur viktigt

det är att tillsammans diskutera och dela erfarenheter med varandra om såväl forskningsetik som handledningsfrågor. Författarna konstaterar redan i bokens inledning att det inte alltid är enkelt att synliggöra handledningsfenomen och kompetens hos forskarhandledare. De skriver:

"Initiativen att synliggöra forskarhandledares handledningskompetens har inte betraktats som okontroversiella. De har ibland bemötts med kritik mot en dold styrning och därmed ett hot mot forskarens frihet. De formaliserade handledarutbildningarna kunde därför uppfattas som onödiga, eller som ett uttryck för en klämfingrig administrativ kontroll. Å andra sidan har kraven som ställs på handledare ökat stegvis under de senaste 25 åren". (s.12).

Författarna skriver också:

"Ökat samarbete mellan olika aktörer, handledare, projektdeltagare och beslutsfattare förutsätter både en praktisk skicklighet och medveten reflektion. Att behöva balansera utbildningsuppdraget och forskningsuppdraget kan ibland leda till olika sorters etiska dilemman där prioriteringar och svåra val måste göras" (s.12).

Boken har en klar och tydlig disposition och läsaren kan på så vis på ett pedagogiskt sätt följa upplägget och resonemangen på ett utomordentligt bra sätt. Boken består av fyra delar: fors-

karutbildningens ramförutsättningar, handledningsrelationer, lärande och kvalitetssäkring.

I slutet av boken finns det ett avsnitt med rubriken *Practicum* där läsaren har goda möjligheter till reflektioner och diskussion utifrån de olika delarna i framställningen. Författarna ger här läsaren utrymme till att reflektera utifrån två dimensioner. Den första dimensionen handlar om handledarens kompetensnivå medan den andra dimensionen består av reflektion på egen hand eller kollegialt. Boken lyfter fram såväl problem, dilemman och möjligheter och vilka utmaningar som väntar såväl doktorander som handledare. Detta är mycket positivt med boken. Handledningsrelationer inom forskarutbildningen är långvariga relationer som måste vårdas. Många krav ställs på såväl doktorander som handledare i detta samspel. Framtidsperspektivet är likaså intressant att läsa om i boken. Författarna konstaterar att mer än två tredjedelar av alla nytexaminerade doktorer fortsätter sina karriärer på andra arbetsplatser utanför högskolor och universitet. Kraven på nydisputerade personer har ökat och kommer att öka i framtiden. Författarna skriver:

”De som stannar kvar i akademien förväntas också kunna arbeta med många uppgifter som inte direkt behöver ha med forskning att göra, så med andra ord behöver forskarutbildningen bereda vägen för en bredare kompetens” (s.119).

I boken konstateras också betydelsen av att unga forskare får väl kunskap som kännetecken om hur spelreglerna om forskningens finansieringssystem fungerar. I kapitlet om doktorander-

nas socialisation och den akademiska identitetsutvecklingen skriver Eva Brodin och Jitka Lindén följande:

”I relation till dagens entreprenöriella villkor kräver rollen som forskare mycket mer än att ’bara’ kunna hantverket, vilket bland annat visar sig i att över hälften av den svenska högskolans forskningsresurser numera tilldelas i konkurrens. Den som har varit med i spelet vet att det inte enbart är forskningens kvalitet som bestämmer vem som erhåller anslag. Politik och retorik väger också tungt” (s.120).

I bokens avslutande del återfinns en omfattande referenslista med referenser inom området handledning, lärande och forskarutbildning. En majoritet av dessa referenser är på engelska. Boken hade vunnit på ett sakregister där läsaren hade på ett enkelt sätt kunna söka i boken. Det här är nämligen inte en bok som man läser vid ett tillfälle. Man kan som doktorand eller handledare med fördel återvända till *Forskarhandledning i teori och praktik*. Den här boken är nämligen öppen för tanke, reflektion och diskussion inför många år framöver. Bokens bredd och att den är ämnes- och disciplinöverskridande gör att den kommer att få många läsare idag och imorgon. Boken kan avslutningsvis läsas av alla. Forskarhandledning är en vital del i forskarutbildningen och det är därför angeläget att detta ämne och diskussion hålls levande.

Jörgen Lundälv
docent i socialt arbete, docent i trafikmedicin
Göteborgs Universitet, Umeå Universitet
Jorgen.Lundalv@socwork.gu.se
Jorgen.Lundalv@surgery.umu.se